

Jonge Herman Gorter. ARCHIEFFOTO

Poëzie in kern niets anders dan muziek

Friso Bos

IJmond * Herman Gorter was een veelzijdig mens. Dichter, socialistisch politicus, sportman, oprichter van de cricketclub RUN. Cricket is Gorters connectie tot de familie Koenen en daarmee tot Villa Beeckzangh in Velsen-Noord. Jaap Koenen en Herman Gorter speelden cricket in het Vondelpark in Amsterdam. Het spelen ging in

de eerste tien jaren veelal gepaard met lunches, diners, bals, optochten met door de dames geborduurde vaandels en andere feestelijkheden, veelal op de landgoederen, in Den Haag en Velsen. De dichter Herman Gorter is vooral bekend geworden om zijn gedicht 'Mei' dat in 1889 werd gepubliceerd. En 'Mei' is vooral bekend vanwege de eerste regels van het eerste couplet.

Een nieuwe lente en een nieuw geluid:

*Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit,
Dat ik vaak hoorde voor een zomernacht,
In een oud stadje, langs de watergracht.*

Het gedicht beslaat een compleet boek. Gorter was van mening dat poëzie in de kern niets anders is dan muziek, een gedicht een lied.

IJmond

Bibliothecaris Kees Vroonhof van Museum Kennemerland.

FOTO RONALD GOEDHEER

'Nieuwe lente, nieuw geluid'

Sporen van het oer-IJ

Het oer-IJ, een noordelijke vertakking van de Rijn, meanderde vroeger door de regio en mondde bij Castricum uit in zee. Deze krant gaat op zoek naar sporen van het oer-IJ in het landschap.

IJmond * Was Villa Beeckzangh aan de Scheibeek in Velsen-Noord de inspiratiebron voor Herman Gorters beroemde gedicht 'Mei'? Of was het 't Friese dorp Balk aan het riviertje de Luts? Was het Holland op zijn Smalst of het hoge noorden? Ter hoogte van het Wijkermeer, onderdeel van het oer-IJ, lag het allersmalstste stukje Holland. Vandaar dat het 'Holland op zijn Smalst' werd genoemd. Nergens in Holland was het Noordzeewater dichterbij zoet water dan daar. Holland op zijn Smalst bestaat nog steeds qua naam. De gemeente Velsen heeft een fietspad/karrespoor in Velsen-Noord zo genoemd, maar dat weet bijna niemand.

Goudkust

In de zeventiende en achttiende eeuw was onze regio uitermate populair onder rijke Amsterdamers. „Velsen en Beverwijk, ze waren de Riviera of de Costa Brava van toen”, vertelt secretaris Jacob Brakenhoff van het Historisch

Genootschap Midden-Kennemerland. Een beeldschoon natuurgebied, met talrijke vennen en sprankelende beekjes. „In het kielzog van die rijke mensen kwamen ook allerlei handelaars zich vestigen. Daardoor ontstond Beverwijk.” Op Holland op zijn Smalst, of Hollant op 't Smalst, was voor 1650 al een blauwselmakerij, van Pieter Breetvelt (bron: Historisch Velsen). Blauwsel is een kleurstof die veelvuldig gebruikt werd om de was te bleken. Breetvelt bouwde de blauwselmakerij uit tot een kleine hofstede dat de naam 'Blauwel Huys' kreeg. De blauwselmakerij wordt verkocht aan een koopman en bestaat tot ongeveer 1709. Het woonhuis op het perceel komt in 1876 in handen van de Amsterdamse familie Koenen, deze doopt de villa 'Beeckzangh' naar het gedicht dat Joost van den Vondel op de nabijgelegen hofstede Scheibeek schreef. Zoon Jaap Koenen raakte via de cricketclub bevriend met dichter

Herman Gorter. Ze brachten er vele dagen samen door. Gorter werd vriend van de familie. Gorter bracht ook met regelmaat bezoeken aan zijn opa Douwe Simons Gorter, doopsgezind predikant in het Friese dorp Balkaan het riviertje de Luts. De Friezen stellen dat Gorter door het fraaie dorp geïnspireerd raakte tot het schrijven van 'Mei'.

Kenner

Balk wordt door de meeste literatuurkenners aangewezen als het vermoedelijke model voor het 'oud stadje langs de watergracht', dat in de vierde regel van 'Mei' voor ogen wordt gebracht. In Balk staat daarom sinds 1982 een Gortermomument. Ze houden er zelfs Gorterfestivals. „Het is ook niet zomaar een gedicht”, zegt Jannie Haantjes van de Kunstkring Gaasterland. „Het is een monument. Zelf heb ik alleen het begin gelezen, de rest is ook bijna niet te doen. We zijn er trots op in Balk.” Volgens bibliothecaris Kees Vroon-

hof van Museum Kennemerland, is het gedicht juist op Villa Beeckzangh geschreven. „Daarom vinden wij het ook zo interessant.” Het Huygensinstituut heeft gedurende een aantal jaren de brieven van Gorter geïnventariseerd. Daaruit blijkt dat hij grote delen van het gedicht schreef in Amsterdam. In café Panopticum in de Amstelstraat, in het atelier van mevrouw Van der Valk aan de Amsteldijk en later in de Jacob van Campenstraat. In 1907 schrijft Gorter een brief aan mevrouw Koenen die in het ziekenhuis ligt. Daarin staat: 'Op Beeckzangh schreef ik het heele begin van 'Mei', terwijl Jaap en ik daar samen geheel alleen buiten waren. Hij zal het verblijf met ons tweeën zich daar herinneren, maar dit wist hij niet. Ik schreef het in zijn bijzijn, terwijl wij samen zaten te werken op de groote kamer aan den kant van de beek, boven.' (bron: *Herman Gorter Documentatie 1864-1897*. (Ed. Enno Endt), G. A van Oorschoot, Amsterdam 1986 (2de druk)).